

רשות ההשקעות עיתונות

כתבת פרידה בסוף 1984

21.12.84

רווח נקי / דב גנחובסקי

פרידה: וההפסד כולו שלנו

כאשר הדברים האלה יופיעו, כבר יהיה רפי בנבנישתי, עד לאחרונה מנהל רשות ההשקעות, בווינגטון, פקיד בכיר בחברת המימון הבינלאומי של הבנק העולמי. של מי ההפסד ושל מי הרווח במעבר הזה – על כך עוד יהיה מקום לדון. אולם מבחינתנו הירושלמית, ברור כי ההפסד הוא גדול. 18 מפעלים חדשים, רובם ככולם בענפים שונים של מה שקרוי "טכנולוגיה גבוהה", שבאו לירושלים בתקופתו של רפי ברשות ההשקעות, בעידודו ובדחיפתו, בשידוליו ובהסבריו, הם ההוכחות הברורות להפסד הזה.

ולכך אולי יש להוסיף כ-1500 מקומות עבודה שכבר נוספו לעיר – ומרביתם הינם בגדר התחלה, שכן תכניות הפיתוח של חלק מהמפעלים הללו בראשיתן. רפי "מכר" למשקיעים ירושלים מוזרה מאד: הוא לא מכר להם היסטוריה, ולא "ציונות" וכל כיוצא באלה. פשוט, מפני שהמשקיעים האלה לא התעניינו בכל אלה. להיפך, מבחינתם ירושלים היתה משהו מסוכן – כפשוטם של דברים. עיר "מעורבת", עיר "מחולקת", עיר של פיגועים. על כך היה צורך להתגבר, כאשר המונח של "עיר הקודש" וכל מה שמסביב לו אינו ממלא כל תפקיד. מה כן מילא תפקיד? עובדת היות ירושלים "שוק עבודה בתולי" מבחינתם של המפעלים האלה. כיון שכל העסק חדש, אין תחרות על כוח העבודה – שמבחינת המיקום, הוא הקובע. המאגר ממנו נשאבים העובדים הוא מאגר השירות הציבורי – ואין זה ענין קשה לשאוב ממנו את העובדים שרוצים בהם. ירושלים אינה מספקת ממקורותיה את מלוא הביקוש לדרגים הגבוהים של העובדים – אולם אלה ניידים ביותר, ואין בעיה להביאם לכאן. את הרעיון הזה "מכר" בנבנישתי למשקיעים ויזמים במפעלים בסדרי גודל של תעסוקה שמ-5 עובדים ועד למאות עובדים – וכפי שמעידה הרשימה, בהצלחה לא מועטה. בסופו של חשבון, האיש הזה שנדד כעת לווינגטון היה אחד מאלה ששינו פניה של העיר ושינו מהלך עתידה, ולו בשל כך, יש לקוות ששהייתו בשדות זרים תהיה ענין זמני בלבד.

בנבנישתי השני

רפי בנבנישתי עשוי להיות הכוכב התורן של סיעת ירושלים-אחת בבחירות הקרובות. יש לו כמעט את כל מה שמפלגה בעיר צריכה. הוא ספרדי, סגן-אלוף במילואים ובעל רקורד מרשים בתחום הכלכלי. אגב, הוא גם האח של מירון בנבנישתי

אם הכל יסתדר, והלובי שהתארגן בשבועות האחרונים סביבו ימשיך ויפעל בהצלחה, יתפוס רפי בנבנישתי את אחד המקומות הראשונים ברשימת ירושלים-אחת למועצת-העירייה הבאה, כשעיניו נשואות קדימה. בנבנישתי, בשלב זה איש עלום, אבל מוכר היטב בחוגים הנכונים, עשוי עוד להיות הכוכב הבא של הרשימה. הוא ספרדי, סגן-אלוף במילואים, מקומי שורשי ובעל רקורד מרשים של הצלחות בתחום הכלכלי. על רקע האכזבה מהביצועים של אנשי הכלכלה הנוכחיים במועצת-העירייה, עמוט מרחיים ועמיתם סיוון, בעיקר בגלל חוסר זמן, נראה בנבנישתי למריצי כמוחליף ראוי, מה עוד שהוא רואה בתפקיד ביצועי כזה "אתגר ממעלה ראשונה, שאקדיש לו הרבה".

האיש שדוחף את בנבנישתי הוא בוריס קרסני, כיום בעל משרד לייעוץ פוליטי, איש סדר ידוע של מוכ"ל מפלגת העבודה, עוזי ברעם, שמא-חוריו רשימת מינויים לא קטנה. בנבנישתי נפגש כבר לשיחה עם ברעם, בתיווכו של קרסני, ונועד גם עם ראש העיר טרי קולק ועם עמנואל זיסמן, מזכיר המפלגה בעיר. אחרי השיחה עם קולק אמר בנבנישתי, ש"מדובר עכשיו על השתלבות בצוות של ירושלים-אחת". זיסמן הבטיח לו תפקיד חשוב במערכת הבחירות, אם כי השניים לא דיברו על עתידו המוניציפאלי של בנבנישתי.

בנבנישתי, 50, נמצא כיום בושינגטון, משמש כיועץ בכיר של הבנק העולמי ונע הכופות בין מדינות מתפתחות שונות ברחבי העולם, שאת ענייניהן הוא מכיר מקרוב. בסוף השבוע שעבר הוא שהה בארץ שלושה ימים, בדרכו לקניה ולזימבבווה. בנבנישתי מטפל מטעם הבנק גם בתאילנד, בגאנה, ביוגוסלביה ובעוד מדינות, שאין להן קשרים עם ישראל. הרעיון הוא להגביר את ההשקעות ביוזמות פרטיות ולשנות את

מערכת החוקים והתקנות, אם צריך. על עבודתו עם סין או עם אינדונזיה וההשתלבות הישראלית העסקית בתוכן מדבר בנבנישתי בצמצום. כרטיס ביקור בסניט הוא שולף, עם זאת, ברצון.

בנבנישתי, גבוה, חליפת קורדרוי עממית, ללא עניבה, שער שיבה, נושא ילקוט שחור מעור בסגנון ישן, הוא בנו של הגיאוגרף דוד בנבנישתי, חתן פרסי-ישראל (1972) והיום יו"ר ועדת השמות העירונית. לאחיו, מירון בנבנישתי, עבר משותף ארוך עם קולק, שמונה אותו ליו"ר מטה הבחירות הראשון שלו, ולאחר מכן לסגנו. הקשרים בין קולק ובין בני המשפחה הדוקים עד היום. באמצע שנות השבעים היה בנבנישתי מנהל רשות-ההשקעות במשרד האוצר, ולזכותו עומדת ההשקעה העצומה במפעל אינטל בה-חוצבים, 120 מיליון דולאר, הנחשבת להשקעה הפרטית הגדולה ביותר שנעשתה עד כה בארץ. לפי בנבנישתי, העברת אינטל העירה הופיחה, שיש כאן כוח-אדם מקצועי, ושניתן להקים תעשייה למרות הריחוק מהשוקים וקשיי התחבורה. בעקבות אינטל הוקמו, כזכור, מפעלי תעשייה נוספים באזור התעשייה ברמות.

בארבע שנותיו בבנק העולמי הפך בנבנישתי פעמים אחדות את התהליך ועזר למשקיעים תושבי העיר לפתח תעשיות בחו"ל. בנבנישתי סייע לבני משפחת יונה להשיג הלוואה של 8.5 מיליון דולאר מהחברה למימון בינלאומי שבה הוא עובד, כדי שישקיעו בפרויקט לכריית עץ בליבריה. חברה ירושלמית נוספת, הקשורה באוניברסיטה העברית, קיבלה, בעזרת בנבנישתי, הלוואת מיליונים נוספת, כדי לפתח פרויקטים לגידול שרימפס במרכז אמריקה ובברזיל. הל-וואה גדולה קיבלה גם חברה מהשפלה, שאת שמה הוא מסרב לחשוף, לצורך עיבוד תוצרת חקלאית בסין. בנבנישתי: "במהלך העבודה בבנק התברר לי, שבסין מגלים עניין גדול והולך במה שנעשה בארץ. ישראל מקבלת חשיפה גדולה מאוד בעיתונות הסינית, מעבר לפרופורציה. הדיווח בדרך-כלל אובייקטיבי, הסינים עשו צעדים זהירים, כדי לקשור איתנו קשרים עקיפים בנושאים כמו דואר וטלפון. אצלם זה עניין משמעותי. בנושאים הכלכליים יש התעניינות בנושאי טכנולוגיה מתקדמת וחקלאות".

פורסם ששר החקלאות, אריה נחמקין, ביקר בסין. הפרסומים האלה לא מועילים. לסין יש בעיות אמיתיות במערכת היחסים עם ישראל. יש מיעוט מוסלמי גדול בחלק המערבי של סין, זו מדינה פעילה, שרואה את עצמה כמנהיגה של העולם השלישי. הם מפתחים שוקי יצוא ועבודות קבלניות. עשרות אלפי סינים עובדים בפיתוח פרויקטים בארצות ערביות בהיקף של מיליארד דולאר. לסיני שמפתח יחסים עם ישראל יש הרבה מה להפסיד. בנבנישתי יחזור ארצה בקיץ הקרוב, לפני שישוּבצו המועמדים ברשימתו של קולק. ייקח

לו זמן לפרוץ לתודעה, כי נושאי מלכלה וה- שקעות לא עושים בדרך-כלל כותרות. גם העותיו בנושאים מקומיים קונסנזוסואליים, אין בהן חדש ("להגיע להסכמים עם הפלסטינים מתוך עמדת כוח", "את נושא התרבות בעיר אפשר לפתח בלי לנסות לפגוע ברגשות הדתיים"). הוא גם מודה, שאינו מכיר היטב את כל הבעיות. תהיה לו בעיה נוספת עם הבוחרים, שאינם יודעים מיהו, למרות שהיה מפקד בכיר בחטיבה היור-שלמית ולמרות שהמלצרית בלובי של קיננ-דייוויד, שם התארח, אמרה לו, "אתה מוכר לי אתה לא בעל מסעדה?". שלום ירושלמי

נספח

רפי בנבנישתי, מנהל רשות ההשקעות
הדולר אינו ציוני
 (10.314)

שוק ההון
 הבורסה כאמצעי
 להגדלת הייצוא

כסף רץ
 מעקלים גם סוסי מירון

מסי הכנסה
 גבייה של 52% מהתל"ג

אלקו בע"מ
 רובוט ריתוך כחול-לבן

רשתות המלונאות בארה"ב
 ההימורים
 פוגעים במאזנים

התנאים - מרחיקים את המשקיע

מכיסו 25% מן ההשקעה כמוכס בחוק, הוא נאלץ להוציא מכיסו 45 אחוזים, כדי לכסות על השחיקה בערך ההטבות שניתנו לו.

האוצר ביקש להקטין מענקים

האמת היא שהיו מגעים בחודשים האחרונים עם התעשיינים על שיפור שיטת התשלומים. הארי צר היה מוכן להצמיד את התשלומים ולהימנע משחיקתם, תמורת הסכמה של התעשיינים להפיח את המסגרת החוק 5% מן המענקים המובטחים. אולם התעשיינים התנגדו לניסוח המוצעת מתוך הערכה (שהתגלתה בינתיים כמוסעת), שמיד לאחר הבחירות תינקט מדיניות של עידוד השקיעות, והם יקבלו את ההצמדה הדרושה להם מבלי שיידרשו לוותר על חלק מן המענקים. התהליך המקוה הוא טרם התרחש, אבל בינתיים נפגעו עשרות משקיעים מן השחיקה האינפלציונית של ההטבות.

סעיף נוסף ונכבד בפרק אי-הוודאות האופפת את המשקיע בישראל כרוך בחוק המיסוי בתנאי אינפלציה. חוק זה, עם כל היותו מסורבל וקשה למימוש, העניק תמריץ חזק להשקעות בצידור לנוכח שוק הון ממוטט העדיף התעשיין, שצבר ערופי נזילות, להשקיע בצידור חדש ולהינות מהטבות המס. עתה הוא שומע שוועדה ציבורית מכינה חוק מיסוי חדש, שיחליף את חוק המיסוי האינפלציוני. איש לא מבטיח לתעשיין שהקלות המס להשקעות בצידור יימשכו גם בשנת המס הבאה, וחוסר הוודאות גובר.

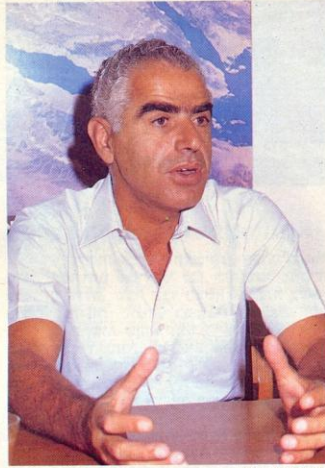
מנהל רשות ההשקעות סבור, כי במשק שייקל למיתון בשילוב עם הגבלות קשות על האשראי, עלול ביטול ההטבות למשקיעים בחוק המיסוי האינפלציוני והקטנת ההטבות בחוק לעידוד השקעות הון, להביא בבת אחת לנפילה גדולה בהשקעות.

את המנה האחרונה, לפי שעה, בהשלטת אי הוודאות בקרב המשקיעים, תרמו התקנות החדשות בתחום הפיקוח על מטבע חוץ. אחת התקנות שהתקבלה היא זו המחייבת יבואים לזיכרון אשכנזי ספקים מירבי למימון היבוא. בעיה זו לא היתה חמורה כל כך למשקיעים, המייבאים ציוד, אלאמא נפלה בהפתעה. משקיעים רבים סיכמו כבר עיסוק קוח בתנאי מימון מסויימים, ואז גילו שעליהם לחזור אל הספק בחו"ל ולהגל מר"מ מחדש על תנאי שתלום. הכללים המפורטים של התקנה החדשה, הנוגעים לסוגי ציוד והיקפי יבוא המחוייבים באשראי ספקים מירבי, עדיין לא ברורים, ושוב נקלע המשקיע לקשיים בעיבוד הכנית ההשקעה שלו, ובתנאי המימון שלה.

מתי ייפסק האמון ביכולת של ישראל

פרק בפני עצמו הם התהליכים, העוברים על משקיעי החוץ בישראל. בנוסף לכל "הצרות" שמנינו עד כה, מעמיד המשק הישראלי סימן שאלה נוסף בפני המשקיע הור - התדמית הכלכלית של ישראל בחו"ל היא קשה, והפירסומים על תום בתחום הפוליטי, אינם מסייעים למשקיע הור לבחור בישראל כיעד להשקעה.

בנושא רגיש זה עומדת לזכותה של התעשייה הישראלית התדמית החיובית של טכנולוגיה מתקדמת, ומתברר, כי הישגים כמו אלה שהוצגו בפני באי הוועידה הכלכלית בחדש מאי, או ביצועיהן הטובים של החברות הישראליות הרשומות בבורסה בניו-יורק, עדיין משפיעים יותר מן התדמית הכלכלית השלילית שיש למשק הישראלי בחו"ל. משיחות עם משקיעים זרים עולה, כי רובם תופס עדיין את הבעיה הכלכלית של ישראל כבעיה לזמן קצר, ומאמין ביכולת ההכבאה של המשק. מתי ייפסק האמון ביכולתו של המשק הישראלי לעמוד על רגליו, קשה לדעת. אך כשזו יקרה, זה כבר יהיה מאוחר מדי כדי לשנות.

רמי בננישיתי

לעידוד השקעות הון, המבטיח למשקיע תנאים מסויימים ללא קשר עם מצב המשק או מצב קופת הממשלה. עכשיו ראו איזו "חבילה" הכינה הממשלה בישראל למשקיעים. ראשית, ההמצאה הישראלית לית הקרויה "הקפאה" - בתוך 9 חודשים הוקפאה פעמיים (בנובמבר 1983 ובתוך 9 חודשים הנוכחי) עבודת רשות ההשקעות בגלל מיגבלות תקציביות חמורות ובמסגרת ההחלטה הכללית להקפיא את ההתקשרויות הכספיות של הממשלה. יכול משקיע להכין תוכנית השקעה במשך שנה תמימה וכשיגיש אותה לאישור המימסד, כדי לזכות בהטבות, יגלה כי המימסד הקפיא את התקשרויותיו ועליו להמתין 3 חודשים ל"הפשרה".

כירסום בהטבות למשקיעים

אחרי ההקפאות החוזרות ונישנות, החל אגף התקציבים בכירסום ההטבות הניתנות למשקיעים. לא חלילה שינוי חד וברור, אלא שורת שינויים ב"שיטת הסלמא" - בהתחלה העלו את דרישת שות היצוא מפרוייקטים מאושרים מ-25% ל-50% (ובאזורי הפיתוח מ-0% ל-50%). אחר כך העלו את שער הריבית על הלוואות הפיתוח באחוז וחצי, ואחר כך העלו שוב את שער הריבית על הלוואות הפיתוח במרכז הארץ באחוז נוסף (מ-9.5% ל-10.5%). לסיום פרק זה - שבו הורידו את דרישת שות היצוא מפרוייקטים מאושרים מ-50% ל-35% באזור פיתוח א', ל-45% באזור ב' והעלו ל-60% את דרישת שות היצוא מהשקעות במרכז הארץ. בכך לא תמה מנת הסיורים של המשקיע בפרק "אי וודאות". מכיוון שאי אפשר היה להכפיף את חוק עידוד ההשקעות להגבלות תקציביות, גייס אגף התקציבים את האינפלציה לטובת קופת המדינה. הלוואות והמענקים להשקעות מאושרות ניתנות בשקלים תוך 60 יום ממועד האישור. המימסד אינו ממחר להוציא את ההמחאה לזכות המשקיע. הוא מנצל את 60 הימים העומדים לרשותו להעברת הכסף, ובאינפלציה של 14-15 אחוז לחודש מצליחה הממשלה לשחוק חלק לא קטן מן ההטבה המובטחת למשקיע, וזה אינו יודע איזה חלק מהשקעתו באמת יתכסה ע"י הלוואות ומענקים.

עם קבלת ההמחאה מן הבנק עלול המשקיע לגלות, כי במקום מענק של 35% שהובטח לו קיבל בפועל רק 25%, ובמקום הלוואה של 40% קיבל רק 30%, במקום שהוא יידרש להשקיע

עידוד ההשקעות עומד לכאורה בראש היעדים הכלכליים של שתי המפלגות, אך בפועל נוקטת הממשלה מדיניות של אי-עידוד השקעות. המשקיע נתקל בשינויים מתמידים במדיניות הסינוע, הקטנה והגדלה חליפות של הסיכסוך, שינויים בתנאי המימון והעיקר - אי וודאות לגבי העתיד. משקיעים חוששים יותר מכל ממצב של אי וודאות. מנהל רשות ההשקעות, רפי בננישיתי, מצביע על כך, שחלה ידידה קלה בהשקעות ובתוך זמן קצר היא עלולה לגלוש להידרדרות.

מאת גבי קסלר

מאז 1950, עת התקבל בכנסת, בעיצומה של תקופת הקיצוב והמיתון, החוק הראשון לעידוד השקעות חוץ, שקיבצה ממשלת ישראל משאבים ומאמצים אדירים בעידוד ההשקעות ובדאגה לצמיחת המשק.

גם עתה מקפידות שתי המפלגות הגדולות, להעמיד בראש רשימת היעדים הכלכליים את עידוד ההשקעות והדאגה לצמיחת המשק. אלא שבניגוד לעבר, קיים היום פער הולך וגדל בין ההצהרות לבין הנעשה בשטח. מאז אמצע 1983 נרשמת במשק, מגמה של ירידה ריאלית בהשקיעות. בשלב זה מדובר על ירידה לא משמעותית של אחוזים ספורים, אולם מנהל רשות ההשקעות, רפי בננישיתי משתמש בירידה קלה זו כדי להתרשם תוך חודשים ספורים.

הבעיה האמיתית, לדעתו של רפי בננישיתי, טמונה דווקא באידיאולוגיה או בגישה לגבי ההשקעות כפי שנובדה ע"י בנק ישראל. אסכולה זו טוענת כי בשנות ה-70 היה בארץ עודף השקיעות. בנוצאה מכך גדל מלאי ההון מעבר למתחייב מגידול התפוקה, וחלה ירידה של ניצולת ההון בתעשייה הישראלית, כאשר צידוד יקר ביותר הופיע על רקע במשמרת אחת. הסיבה לתהליך הזה נעוצה, לדעת בנק ישראל, בסיכסוך יתר של ההשקעות מחד ובמיסוי גבוה מדי על העבודה, מאידך.

אגף התקציבים באוצר, המחפש כל הזמן "קורבנות" לקיצוץ תקציבי, פקץ על האידיאולוגיה הזו כעל מוצא שלל רבי, ויום את הקטנת סיכוי סוד ההון ואת הקטנת מעורבות הממשלה בהעברת הון (הלוואות ומענקים) לפיתוח התעשייה. הוסף לכך את התחשבה הקיימת בתעשייה עתירת הדיע, כי בארץ מתפתח מחסור בכח אדם טכנולוגי ברמה גבוהה ותקבל את המסקנה הבחלתי נמנעת שיש להאית את קצב ההשקעות.

האידיאולוגיה הזו (לה ניסו להתנגד, ללא הצלחה יתרה, רשות ההשקעות ומשרד התעשייה והמסחר) הכתיבה את הצעדים הממשליים. הדבר הראשון שממנו בורחים משקיעים כמפני אש, הוא חוסר הוודאות. משקיעים (ובעיקר קר ישראלים) מוכנים לעתים לבלוע ירידה בהטבות הניתנות להם, ובלבד שהדבר ייעשה בבת אחת ולא בהדרגה או בשלבים תוך אווירת איר וודאות. בסופו של דבר זוהי גם רוחו של החוק

מנהל רשות ההשקעות: ההשקעות בתעשייה בסימן עליה

מאת יצחק דיש

ישראל עשירה בכוח אדם מקצועי ברמה גבוהה ובמחיר נמוך בהשוואה לאירופה ולארה"ב. 12 אחוז מכוח האדם – בעלי תואר אקדמי, יותר מ-50 אחוז בוגרי תיכון, 75 אלף תלמידים בישראל לומדים היום בבתי-ספר מקצועיים. באתו זמן שזר העבודה של העובדים המקצועיים בישראל, הוא כמחצית בלבד מהשכר בארה"ב ושליש מזו שבאירופה.

צד נוסף: בישראל תשתית טכנולוגית מפותחת ואינטנסיבית גבוהה של מחקר ופיתוח ליישום תעשייתי: האוניברסיטאות בכל הערים הגדולות, מוסדות מחקר המקימים שיתוף פעולה הדוק עם התעשייה באמצעות חברות למימוש תוצאות המחקר. שליש מהיצוא הישראלי – פרט ליהלומים – נובע ממוצרים שהם פרי מחקר ופיתוח ישראלי: ההשקעה במחקר ופיתוח בארץ מגיעה לשני אחוזים מהתוצר הלאומי, לעומת 1.2 אחוזים בקנדה ו-1.9 אחוזים בשבדיה. יש כאן תשתית תחברתית ועסקית מפותחת: נמלי ים ואוויר מודרניים, תחבורה יבשתית משוכללת, מערכת תקשורת מודרנית, מערכת בנקאות עם קשרים בינלאומיים ענפים. שרותים עסקיים ברמה גבוהה.

אנחנו מצביעים גם על מערכת ההסכמים הרבילאומיים שלנו. לישראל הסכם עם השוק האירופי המשותף ומערכת הסכמים עם מדינות אחרות: ארה"ב, סקנדינביה, קנדה, אוסטרליה, יפן ועוד. כתוצאה מכך מרבית מוצרי הטכנולוגיה המתקדמת המיוצרים בישראל ניתן ליבוא לארצות אלה בלא מכס – מה שמעניק יתרון גדול ליצור בישראל.

ענפי תעשייה ישראליים הגיעו להישגים בינלאומיים בתחומי כימיה, כבדה (וישנים כימיים), מתכת (התע"ש), כלי נשק, טנקים וכיר"ב. תעופה, אלקטרוניקה ועוד.

רשות ההשקעות מצביעה גם על העידוד הניתן להשקעות בישראל על ידי הטבות במימון ובמס. ההטבות במימון כוללות: מענקי השקעה עד 35 אחוז מההשקעה, מענקי מחקר ופיתוח עד 50 אחוז מההשקעה; הלוואות פיתוח בשיעור 40 אחוז מההשקעה בריבית של 6 אחוזים בריליים כמו כן ניתנות הלוואות לחון חוזר ליצוא, וכן סיוע ליצואנים על ידי ביטוח שער והשתתפות בהוצאות שיווק שונות.

בתחום המסוי: פחת מואץ בשיעור 25 אחוז לצידור – 20 אחוז למבני תעשייה. ניתנת כיום הנחה על הון העצמי מבני מסו על רווחים הנבועים מהאינפלציה. שיעור מס מופחת של 30 אחוז על רווחים לא מחולי קים למפעלים מאושרים והמס במקור על דיבידנדים הוא 15 אחוז בלבד. כמו כן ניתן למשקיעים פטור ממס רכוש ויש פטור ממס עובד.

לכן על אף הקשיים והבעיות יש ויש מה למכור למשקיעים.

1982 ריאלית כ-47 אחוז. הגיאות בבורסה איפשרה בשנת 1982 גיוס הון רב מהציבור וחרבות תעשייתיות גייסו כ-4 מיליארד שקל בשוק ההון הישראלי. כמו כן גייסו חברות ישראליות סכומים גדולים בבורסה בניו יורק, שילוב של כל אלה מאפשר לתעשייה להגדיל את השקעותיה בחידוש ציוד ורכישת ציוד מודרני ומשוכלל. מצב זה נמשך השנה. במחצית הראשונה של 1983 גייסו חברות ישראליות ('סייטקס', 'אלינט' ו'אלרון') מאה מיליון דולאר בבורסה בניו-יורק.

מנהל רשות ההשקעות רפי בנבנישתי, אומר ברר איון ל'עסקים', כי בשנת 1982 הסתכמו ההשקעות בתעשייה ב-22 מיליארד שקל, גדול ריאל של 22 אחוז לעומת שנת 1981. אין עדיין נתונים סופיים לגבי המחצית הראשונה של שנת 1983. אך הנתונים הארעיים מצביעים על התחזקות המגמה. במשק הישראלי ניכרת מגמה ארוכת טווח של עליה בחלק ההשקעות במכונות וציוד מתוך סך הכל ההשקעות בענפי המשק, להוציא דירות למגורים. תהליך זה נמשך והתחזק בשנת 1982 וביתר שאת במחצית הראשונה של שנתה 1983. בחמשת חודשי השנה הראשונים השנה הסתכם יבוא ציוד ומכונות ב-540 מיליון דולאר, לעומת 392 מיליון דולאר בתקופה המקבילה אשתקד. זהו גידול בשיעור 37 אחוז. כשני שלישים מיבוא ציוד זה הוא השקעה בתעשייה.

בתהליך חידוש הציוד בתעשייה בולטים במיוחד המפעלים הגדולים: התעשייה הכרימית הכבדה, בתוכה בני הויקוק בחיפה, ות' עשית המתכת הגדולה, ובראשה התעשייה האווירית. כאן מורכב בהשקעות בחידוש ציוד כמאות מיליוני דולאר. אולם התופעה מקיפה את מרבית מגזרי המשק.

* * *

מה מקור הנחיה לחידוש ציוד בתיקת הרבה?

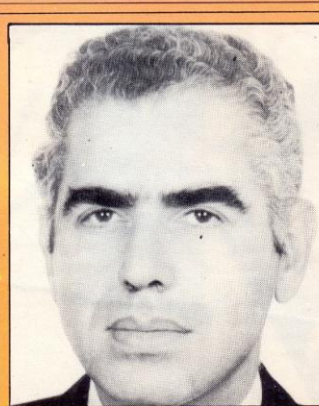
רפי בנבנישתי: קודם כל התחדשות טכנולוגיות. אנו מצויים בעיצומו של מעבר לדרור חדש בציוד טכנולוגי והמוביל הוא המיחשוב החדיש והמשוכלל. התעשייה נערכת לשנות השמונים המאוחרות ויש גם ראייה לעשור הבא. ברור כי אנחנו עומדים בפני תחרות קשה, כאשר התיחכום והיריע הם שיקבעו את יכולת העמידה של התעשייה ומוצריה באותה תחרות. ההיערכות לבניית מסוס 'הלביא' מחייבת השקעה גדולה בציוד תעשייה אווירית. כך גם המצב ב'תריארן', 'סייטקס', 'אלינט' ואחרים.

אולם, יש גם סיבות נוספות לתהליך המואץ של השקעות בציוד. במהלך שנת 1982 התקבל והופעל חוק המיסוי בתנאי אינפלציה. עד עתה היה הפחת על נכסי השקעה רשום בערכים נומינליים ואילו היתרון משערך את הפחת. הערך המהווה של סכומי הפחתה שווה לערך הנכס בעת הקנייה. יש בכך התאמת התמורה של גורם ייצור ההון לאינפלציה וביטול 'הקנס' שהיה מוטל למעשה על ההון. בכך ניתן דחף למפעלים לחדש ציוד ולהחליפו, בעוד שבעבר נדחה הרכיב בגלל שיקולי מס, כראיות רווחיות. הכי לימה והמעצורים שהיו קיימים קודם לכן סולקו וניתן 'אור ירוק' לתנופת ההשקעות בחידוש הציוד בתעשייה.

* * *

ובכל זאת, מאלו מקורות בא המימון?

רפי בנבנישתי: בשנה האחרונה היתה גיבולת רבה יותר במשק. נתוני בנק ישראל מראים, כי האשראי לזמן ארוך ובינוני של הקטגוריה העסקי גדל בשנת

רפי בנבנישתי

מפעלי התעשייה בישראל מחדשים את ציודם בקצב מוגבר ומשום כך גדלות ההשקעות בתעשייה למרות 'האווירה הפסימית' במשק הישראלי. התחדשות הציוד קיבלה דירבון מחוק המיסוי בתנאי אינפלציה ומהנזילות המוגברת הקיימת במשק.

האם כל ההשקעות הן מקומיות בלבד, או שיש כיום גם השקעות חוץ בישראל?

רפי בנבנישתי: מעורבותם של משקיעי חוץ מהווה כ-30 אחוז מסך הכל ההשקעות בישראל.

* * *

בישראל קיימת כיום אווירה לא נוחה מבחינה כלכלית.

איך בכל זאת 'מזכירים' היום את ישראל למשקיעים?

מנהל רשות ההשקעות: נכון שיש בעיות וקשיים כלכליים. אבל יש בחלטת מה להציג לפני המשקיע – והעובדות מדברות בעד עצמן.

שיתוף הון מחו"ל במו"פ ישראלי

מאת: רפי בנבנישתי מנהל רשות ההשקעות.

דגמי שיתוף פעולה בין גורמי משק ישראליים לגורמי חוץ – בישראל

1. חברת בת בבעלות מלאה של חברה מחו"ל

דגם זה מופעל בהצלחה על ידי חברות כמו: **מוטורולה, וישי, נשיונל-סמי קונדקטור, אינטל, קוליקה סופה, וייקו אינסטרומנט** ואחרות. חברות אלו פועלות בתחום הייצור של רכיבים ומערכות בתחום האלקטרוניקה. החברות הפועלות בישראל מיצאות את מרבית תוצרתם לחו"ל. תרומתם למשק הישראלי היא בתחום האירגון, הניהול והשיווק ויצירת תשתית כוח אדם מקצועי הסופג את הטכנולוגיה של חברת האם ומיישם אותה בישראל. בכל חברת האם ומיישם אותה בישראל. בכל המקרים התברר שהידע הראשוני הובא אמנם מחו"ל אולם במהלך פועלות החברה בארץ החל להיווצר בחברות הבת הישראליות ידע מקורי מתקדם שנתן בסיס שונה לצמיחת החברה. דגם זה פועל לא רק בתחום הייצור אלא גם בתחום המו"פ. חברות כמו **אי. וי. אקס** (יצרני קבלים) וחברת **טקור** מארה"ב הקימו בארץ חברות בת העוסקות במו"פ. על בסיס המו"פ בישראל מתכננות החברות להקים מפעלים לייצור ליצוא.

2. השקעות משותפות של חברת מחו"ל עם חברות ישראליות

דגם זה מופעל בהצלחה על ידי חברות כגון: **תדיראן** (שותפות כור עם חברת **גנרל טלפון אנד אלקטרוניקס**) **ביטא** (שותפות של **כלל** עם חברת **גרבר סיניטיק**) **מנן מדיקל** (שותפות החברה לישראל עם חברת מנן מדיקל מארה"ב), **להבי ישקר** (שותפות ישקר עם חברת **טי. אר. דבליו חיפה כימיקלים**) (שותפות עם חברת **אסטק** מארה"ב). ברוב המקרים השותפות נעדה להעביר לחברה הישראלית ידע וצינורות שיווק בחו"ל.

3. השקעות של גורמים מחו"ל כמיעוט בחברה הישראלית

דגם זה שכיח במקרה של העברת ידע מחו"ל וקבלת מניות תמורתו כדי לשמור על הרציפות בקבלת הידע ועדיכונן השוטף. דוגמאות לכך הם **לגין** (השותף של קיבוץ יגור היא חברת **אמריקן קו**) טכנולוגיה מתקדמת (השותף של **כור** היא חברת **היזם** מארה"ב).

4. חברת השקעה בבעלות או מעורבות של משקיעים מחו"ל

הדוגמאות הם רבות והבולטות בהם: **חברת כלל, החברה לישראל, חברת משקיעי ישראל** ואחרות. חברות מסוג זה מאפשרות למשקיעים מחו"ל (ברובן הגדול יהודים) להיות פטורים ממעורבות עמוקה בהשקעותיהם בישראל. הגורמים הישראלים (לרוב בנקים או מוסדות פיננסיים המסונפים לבנקים) אחראים לטיפול בתיק ההשקעות.

5. פחיקטים תעשייתיים, תיחתיים או בתחום הנדל"ן בבעלות קבוצות משקיעים מחו"ל

הבולטים שבהם הם **פחטארם, מפעלים פטרוכימיים**, בתי המלון הגדולים בת"א ובירושלים, מבני משרדים, רשתות שיווק, מבני תעשייה. דגם זה דומה באופיו לדגם הקודם אולם מעורבות המשקיע חזק גדולה יותר בניהול הפרויקט. בדרך כלל לקבוצת המשקיעים יש מנהיג מחו"ל שמעורבותו בפרויקט גדולה יותר.

6. מימון פחיקטים ישראליים על ידי גיוס הון באמצעות הבורסות לנייחת ערך בחו"ל

דגם זה החל להתפתח בשנים האחרונות. חברות ישראליות בעיקר בתחום הטכנולוגיה המתקדמת יצאו באמיתות של מניות למשקיעים בארה"ב. לפי הערכה גוישו בשלוש השנים האחרונות כ-1000 מיליון דולר בשיטה זו. החברות הפעילות הן: **אלסינט, אלחון, סייטקס, אינטרפרם, אי.סי.אי** ואחרות.

7. השקעות משותפות במחקר ופיתוח בישראל

בשנים האחרונות החל להתפתח דגם זה של שיתוף פעולה. במסגרת הקרן הדו לאומית ישראל-ארה"ב יש שיתוף פעולה של כעשרים חברות מכל צד במחקר ופיתוח מקורי המתבצע בעיקרו בישראל. חברות ידועות מארה"ב כגון: **גנרל דינמיקס, גרמן, בל טלפון, פירסט מיסיסיפי קורפוריישן** (שותפות פעולה עם חברת תעשייתית ומוסדות מחקר בארץ).

8. השקעות "הון סיכון" מארה"ב בשיטות "חיסוי מס"

כדי לנצל הטבות מס בארה"ב התארגנו קבוצות משקיעים לרוב במבנה של "שותפויות מוגבלות" לצורך מימון מו"פ בישראל. ממשלת ישראל נתנת הטבות במימון למשקיעים המגדילה את כדאיות ההשקעה בפרויקטים. דוגמאות נוספות הן מימון של מפעלים הנמצאים בשלבי פיתוח ראשוניים על ידי משקיעי "הון-סיכון" מארה"ב כגון **"מכשירים טכניים"** ופרויקטים בקבוצת **"אלרון"**.

9. השקעות של פרטים בנכסים בישראל

דגם זה אינו חדש אולם הוא התפתח ביותר בשנים האחרונות (בעיקר עם צימצום הפיקוח על מס"ח). מרבית המשקיעים פונים לתחום הנדל"ן העיסוקי דהיינו: מבני תעשייה, מבני משרדים, מרכזי שיווק, בניני דירות להשכרה, בתי מלון (כולל מלונות דירות). הדגם האופייני הוא רכישת בעלות על המבנים ומסירת המבנים לניהול לחברה ישראלית המתמחה בתחום זה. עדיין שכיחה התופעה של רכישת דירות בישראל על ידי משקיעים מחו"ל.

דגמי שיתוף פעולה בין גורמי משק ישראליים לגורמי חוץ – בחו"ל

1. רשתות שיווק בחו"ל המקיימות קשר ישיר עם מפעלים ישראליים ומקיימות משרדים בארץ

הדגם המפורסם ביותר בתחום זה הוא של חברת **מרקס אנד ספנסר** מאנגליה שהיקף השיווק של מוצרים ישראליים באמצעותה הגיע ל-100 מיליון דולר **בשנה**. החברה מקיימת קשר הדוק עם הספקים הישראליים ומדריכה אותם בנושאי דיגום, עיצוב, אריזה, איכות, זמיני אספקה, מחירי וכו'. דגם זה מודגש בקשר של חברת **פולגת** עם רשת שיווק זו.

2. הקמה או רכישת מפעלים בחו"ל על ידי חברת ישראלית

החברות הישראליות שפרצו בהיקף גדול אל השווקים הבינלאומיים נכחו לדעת שהמשך חזירתם לשווקים אלו מותנה בנוכחות קבועה בהם.

הנוכחות (כולל ייצור מקומי) נדרשת כדי להבטיח ללקוחות הספקה סדירה (מקור ייצור שני) וכן כדי לחזור ללקוחות הדורשים מרכיב ייצור מקומי במוצרים המסופקים להם. במספר מקרים רוכשת החברה הישראלית חברה בחו"ל לצורך השגת הטכנולוגיה.

בשווקים מסוימים כמו בארצות אפריקה, אסיה ודרום אמריקה, הייצור המקומי הוא חיוני כדי לעקוף מגבלות ביבוא המוצרים המוגמרים. הרכיבים או מוצרי הביניים באים מישראל והמוצר הסופי מיוצר במקום. מפעלים מסוג זה הקימו על ידי שותפות של **מכתשים, טבע, אביק, כימיקלים לישראל, דגם מערכות, כרמל כימיקלים, תעשיה אירית, כור סחר**.

3. שימוש בידע ישראלי בתחומי התכנון, הקבלנות, החקלאות והתעשייה להקמת פרויקטים בחו"ל

תחום זה התפתח עוד בשנות ה-60 והוא מתרכז בעיקר בארצות דרום ומרכז אמריקה, אפריקה, אסיה ודרום אירופה. החברות הישראליות הפעילות הן: **תה"ל, אנריב, החברה לעבודות חוץ ונמלים (סולל בונה), ה.ל.ס, רסקו**.

רפאל בנבנישתי: איך לשכנע יזמים ומשקיעים מחו"ל להשקיע בתעשייה הישראלית

כ אשר מעיינים ברשימת ההשקעות הצפויה במשק הישראלי במרוצת השנה הקרובה, מתמלא הלב בראווה. אין ברשימות אלה, מפעלי טכסטיל או הלי בשה עתירי כוח-אדם ובעלי מרכיב טכנולוגי נחלת, אלא תעשיות עתירות-מדע מהמתקדמות בעולם. יחד עם כל הביקורת-העצמית שלנו על המתרחש בארץ ו"המחנק" האוסף צרנים בעולם מגלים עניין בהשקעה בישראל ובשתוף-פעולה עם מפעלים מקומיים. ריפרוף קצר על-פני רשימת הפרוייקטים המתוכננים מגלה מפעל תדיש לקוצב-ילב; פיתוח וייצור רובוטם לתעשייה; מחקר בתחום המחשבים החדשים; מפעלי אלקטרוניקה מתקדמים לשימושים צבאיים ואזרחיים, ייצור תרופות חדשות על בסיס של הנדסה-גנטית ועוד ועוד.

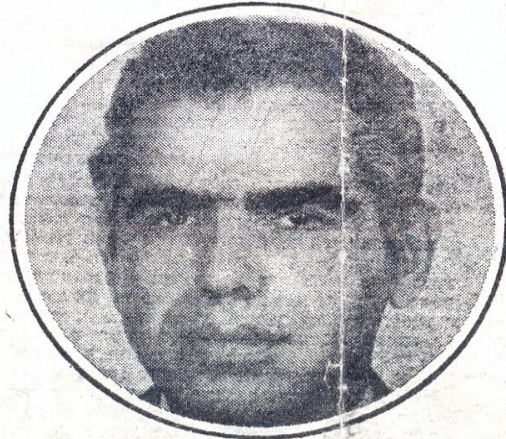
אחד מאלה הדואגים שההשקעות הללו אכן יגיעו לישראל, הוא רפאל בנבנישתי, מנהל רשות ההשקעות במשרד האוצר, בשקט ובצנעה הוא מנסה לאתר ולשכנע אנשי-עסקים אדירי-הון לכוון את השקעותיהם גם לישראל. מי שהושג, כי דלתם של אלה פתוחה תמיד לנציגי רשות ההשקעות — טעות בידי. לעיתים רק השם "ישראל" מעורר התנגדות והסתהגות בחברות רבות בעולם. החרם הערבי מרתיע רבים מלהשקיע בישראל בגלוי ובסתר, ארצות רבות בעולם מציעות תנאים מפתים יותר למשקיעים זרים, גם מיקומה הגיאוגרפי של ישראל, במרכז המזרח-התיכון, אינו מהגורמים המעודדים והשקעות.

בנוסף לכל אלה, פיקד מיום את העולם המערבי משבר כלכלי חריף. שאינו מזוהה תמריץ נאות להרחבת עסקים. אך למרות כל אלה, הגיע היקף ההשקעות הזרות בישראל לכדי 201 מיליון דולר בשנת 1980 לעומת כ-129 מיליון דולר — שנת קודם לכן. בשנת 1981 צפויה עלייה נוספת בהשקעות מצד יזמים זרים, אך ברשות ההשקעות אין מוכנים לנקיב בסכומים. כל עוד לא סיכמו הנתונים באורח מוחלט. לגבי שנת 1982, המתחילה בימים אלה, מוכנים לציין, כי כבר מובטחות ההשקעות בהיקף של 150 מיליון דולר, ואם לא יחול שינוי דראסטי לרעה — חרי שגם השנה יעלה היקף ההשקעות במשק הישראלי.

רפאל בנבנישתי, אינו מנסה תלילה להצהיר, כי הכל פרי מעשה-ידינו ולטפוח לעצמו על השכם. להיפך, הוא מחלק את "הקדייט" בין עשרות העובדים המסורים של רשות ההשקעות בארץ ובחול. אלה, מנסים בתנאים נחיתים לעומת

נציגי מדינות אחרות, לעשות כל מאמץ כדי להגביר את קצב ההשקעות בישראל. להבדיל מאחיו הבכור, מירון, הטרוד רובו ככולו בפעילות מפלגתית, ציבורית ומוניציפלית, מקדיש האח הצעיר (45) רפי את עיתותיו להגדלת מיספרם של המפעלים הטכנולוגיים בארץ.

בפגישותיו הרבות עם יזמים ומשקיעים מחו"ל, אין הוא מנסה "לייפות" את ישראל. הניכח ממילא לכותרות-ענק בכל עיתוני העולם — ולא תמיד לחיוב. בנבנישתי מנחה את אנשיו שלא לגלוש לפוליטיקה ולא לתורת-ידעה על צעדי בגין והממי שלה, שלמען האמת מעוררים סקרנות גם בקרב אנשי-עסקים. את דרכי-השיכנוע שלו ממקד בנבנישתי על דבר אחד בלבד: ישראל משפיעת במיגד אדיר של כוח-אדם מיקצועי ומעולה, המסוגל להתמודד עם כל משימה טכנולוגית. העובד הישראלי בתעשייה נחשב לאינטליגנטי לעומת עמיתיו בארצות-המערב

המפותחות וכושרו לפתור בעיות, הצעות בתהליכי הייצור מהירות יסודיות, התעשייה הישראלית הגיעה להישגים מרשימים בקנה-מידות עולמי, בעיקר בתחום פיתוח הצטייד הבטר חוני והצבאי. כל אלה מהווים את "נשקו הסודי" של מנהל רשות-ההשקעות.

אחד מחבריו של בנבנישתי הזכיר לי דווקא צד אחר באיפיו של הצבר לילד ירושלים, את הסיפור שמעתו כאשר פיצה הסערה סביב מינויו של אריה גנר לתפקיד בכיר במשרד הבטחון, ומעשה שהיה כך היה: עם פרוץ מלחמת יום-הכיפורים שהת רפי עם מישפתחו בארה"ב. כעובד מן המניין של הבנק העולמי בושינגטון. שם הוא ישב משנת 1972 ו"טבל" בתנאי-שכר מפתים ביותר ובמישרה מעניינת. עם פרוץ המלחמה ארז את חפציו, אמר שלום למעבידיו ונחת בישראל ומיד לשדה הקרב. בהיותו סגן-אלוף בתיגוד קרבית.

אביו, דוד בנבנישתי, יקיר ירושלים" ובעל פרס ישראל לשנת 1981 לידעת הארץ, היה ממייסדי "אגודת המשוטטים" בשנות ה-20, ומנהל, שנים רבות, בבית-הספר היסודי במית הכרם בירושלים. רעייתו רות מנהלת מעין של ויצו בשכונת קטמון, היא בתו של "יקיר ירושלים" אפר, המהנדס חיים ליביביץ, שהיה אחראי על אספקת המים לירושלים בעת המצור, מיותר לציין, כי בילדותו לא ספג רפי אווירת של סכסם והשקעות זרות — אלא דווקא את אהבת-הארץ.

לאחר סיום לימודיו באוניברסיטה העברית — כלכלת בשביל העניין, וגיאוגרפיה, בשביל האבא — החל לעבוד בשירות הממשלתי. תחילתו, ב-1961, באגף לתיכנון ולכלכלת במישרד-התעשייה-התמיסוה, לאחר מכן עבר למישרד ראשי הממשלה לרשות לתיכנון כלכלי. משם למשרד האוצר למחלקה לעבודות ולהשקעות בחו"ל. בין השנים 1972-1975 יוצא בנבנישתי לארה"ב וזוכה בתפקיד בבנק העולמי, משאת-נפשם של רבים. עם שובו מחו"ל, הוא מתמנה לעוזרו של פרופ' מיכאל ברונר, שהיה יועצו של שר האוצר המנוח יחושע רבייביץ. החל משנת 1976 הוא עובד בראש רשות-ההשקעות במשרד האוצר. מאז ועד היום הוא גאה הייחודה אחת בלבד: הגידול המשמעותי של מפעלים עתירי-מדע שהוקמו בארץ על-ידי משקיעי-חוץ, שהכירו בעוצמתה הטכנולוגית של ישראל.

אברהם דיזון

"כדי להשתלב בשוק העולמי אתה חייב להשקיע עכשיו"

מאת זאב סטרומינסקי

— לפני חצי שנה אמרת שבאירופה יש תוחה בכיוון השקעות בישראל. איפה המשקיעים ה"אלה"?

— יש תוחה ויש התעניינות. החלטות על השקעות לא מתקבלות מהר. חוץ מזה — לאירופים יש כמה סיבות טובות להתעניין בישראל, אבל הם גם מפקדים. צריך להכות על שתי אילוץ הכלכלי יתגבר על הפחד.

— הפחד הוא מפני התרם הערבי, אבל מה האילוץ?

— בעצם גם האילוץ הוא פחד. האירופים מפקדים מהפיגור הטכנולוגי שנקלעו אליו ב"השוואה לארצות-הברית וליפן. הם רוצים טכנולוגיה מתקדמת מכל מקור. גם מישראל.

— והתרם?

— זאת הנקודה. ראשית כל, הפחד מהתרם ירד קצת גם באירופה בגלל היחלשות אוי"ק השפיע בשוק הנפט. מאידך גיסא, האירופים עדיין מוכרים הרבה מאוד לארצות ערב. לכן הם היו מעדיפים לא להשקיע בישראל, אלא בקנות טכנולוגיה בלבד. האת הייצור לבצע ב"בית.

— זה לא רק בגלל הפחד. יש לזה גם היבט תעסוקתי.

— כסדרי. גם לנו יש היבט תעסוקתי. אתה חושב שישאר יכולה להתפרנס רק מעבודת המוח? מה עם שאר חלקי הגוף? אנחנו לא נמכור להם טכנולוגיה בלבד. אנחנו רוצים למ"כור את המוח היהודי ואת השרירים היהודיים שיעסקו בייצור המוצרים המתחכמים. מייצור סקסטיל שיתחרה בהונגיקונג וסיוואן לא נוכל להתקיים.

— איך תמנע יצוא של טכנולוגיה בלבד?

— ברוב המקרים אפשר. רוב המחקר זור פיתוח בארץ נתמך על-ידי הממשלה והממשלה מתנה את מתן התמיכה בכך שהמוצרים שיצמחו מהמחקר יהיו מיוצרים בארץ. אם מישוה ממ"ציא המצאה טאנית במרתף ביתו בלי כסף ממ"שלת — ויכול למכור אותה למי שירצה, אבל אם האירופים ירצו טכנולוגיה שלממשלה יש השפעה על ייעודה — קשה לי להאמין שהם יקבלו אותה. לא כל הייצור יצטרך להיעשות בארץ. היתרון הייחודי הוא גדול. אנחנו נייצר חצי, והאירופים ייצרו חצי. בבקשה.

לה לעצמה. לאירופה אין מעורבות ממשלתית בקנה-מידה דומה. עכשיו הם התחילו לפעול ביתר מרץ. ההפרשות הממשלתיות למחקר נפ"תוח באירופה גדלו במידה ניכרת. הם הגדילו את הקרנות לתמיכה במחקר במדינות ה"בחד" דוח, וגם הגבירו את המאמץ המשותף במישור הקהילתי האירופי.

— עדיין קשה לראות איך ישראל תוכל לאלץ אותם להשקיע כאן.

— זה באמת יהיה חלוי גם בהיחלשות אוי"ק גם בעתיד. חוץ מזה יש לאירופים בעיה של כוח אדם מחקרי.

— כאילו של"ישראל אין.

— גם לישראל יש, אבל זה לא מקל על האירופים. זה שפה אין מהנדסים לא מוסיף להם מהנדסים משלהם.

— אולי, אבל זה יכול למנוע מישראל לנצל את ההזדמנות הנפתחת עכשיו באירופה, כדב"י ריך.

— נצטרך להתייעל.

— האם לא עדיף להמתין כמה שנים עד שיהיה אפשר להכשיר בארץ את המספר הדרוש של מהנדסים שיוכלו להשתתף בפרויקטים מ"שותפים עם משקיעים זרים?

— דאי שלא. השוקים של טכנולוגיה מת"קדמת הם היום בשלב של קצבי צמיחה מסח"ריים. בעוד כמה שנים יהיו כבר שווקים אח"רים. אם אתה רוצה להשתלב בענפים המובילים את ההתפתחות היום — אתה צריך לעשות את זה היום. עם אותו כוח אדם שיש לך.

— אז יש פה מילכוד. הסיכוי הוא היום, אבל דווקא היום אין לישראל די אנשים.

— אתה חייב להבדיל בין שני דברים: גדול הסכנה דרכי ההתמודדות אתה. הסכנה היא גדולה. כבר היום יש חברות ישראליות, גדולות ומכובדות, בענפים עתירי מדע, שדורשות ל"הפסיק הקמה של מפעלים חדשים על-ידי ז"י מים חדשים. הם טוענים שמאגר כוח האדם הטכנולוגי אינו ניתן להגדלה בטוחה הקרוב ולכן כל השקעה חדשה תבוא על חשבון המפ"עלים הקיימים. יצואם של המפעלים החדשים לא יוסיף ליצוא הכולל, אלא יקטין במידה מק"בילה את יצואם של המפעלים הקיימים. חברות ישראליות קיימות כבר פנו בנושא זה לגורמים ממשלתיים וביקשו להכשיל תוכנית השקעה גדולה מחו"ל.

— ואתה לא חושב שהם צודקים?

— לא. השאלה היא לא אם צריך השקעות ויוזמה חדשה. אם אתה רוצה להשתלב בשוק העולמי, אתה חייב להשקיע עכשיו. השאלה היא, כאמור, דרכי ההתמודדות עם הסכנה. וכאן אין מצב של שחזור-לבן, נכון, אין לאיש ספק שבשנים הקרובות ממש יהיה מחסור בכוח עבודה אקדמי-טכנולוגי, אבל השאלה היא מה מידת המחסור. זה יכול להיות יותר ויכול להיות פחות. למרות הכל, יש עדיין שומן בתעשייה ת"י ישראלית ובמוסדות המחקר והפיתוח. הדבר נכון במיוחד במוסדות העובדים לפי שיטת "קוסט פלוס". לפי השיטה הזאת, הלקוח מכסה לך את הרוצאות, ומוסיף לך עוד אחוז כלשהוא של רווח, גם אם אתה לא מפעיל את המשאבים שלך באופן יעיל.

— למעשה אתה אומר שהשומן נמצא בתע"י שהיה הכמותית ובמוסדות כמו רפא"ל, שכן ב"משק המייצר לשוק האזרחי-פרטי לא עובדים לפי קוסט-פלוס.

— כן. במערכת הבטחון, שבזמן הרחב ביותר, יש עוד שומן. אני מקווה שנוכל להוריד אותו. אם לא, יהיה גרוע. יחסור מהנדסים רבים. בהתאם ל"כך ייווצר ביקוש גדול לכוח עבודה הנדסאי ר"עלות השכר תעלה. זה יכול לפגוע בקצב התפת"חות הענפים עתירי המדע. יש עוד פתרונות כיניים. אם אין מהנדס לתפקיד כלשהו, קח ל"תקופת-ביניים הנדסאי. אז הוא לא יעבוד ב"יעילות של 100 אחוז. הוא יהיה יעיל ב-60 אחוז. זה לפעמים עדיף על אפס.

— עליה לארץ של יחידים בעלי המקצועות הדרושים אין, ובגראה לא תהיה...

— אפשר לנסות להחזיר יותר יורדים. אבל בשביל זה צריכים להשקיע בזה יותר ממה ש"משקיעים עכשיו. הרבה יותר.

— למה לא לייבא מהנדסים? לא כעולים.

— לא כיורדים הזורים. מהנדסים כדי שיעבדו כ"מומחים בתחומים הדרושים כמותה תקופת הכ"י נים הדרושה לגידול דור היש של מהנדסים ישראלים?

— זה לא פתרון. ראשית כל, מה שלא תע"שה, אם אתה מביא מהנדסים מחו"ל לתקופה מוגבלת, זה פועל כמו תרופה הרגעית. זה מזרז את הלחץ המיידי ומעכב את הפתרון. כשהם שוב יעזבו, תעמד שוב מול אותה הבעיה. טיבת זה יקר מדי.

CARRIED AWAY by the elation of the package deal, the government is freezing everything in sight, including – mistakenly – economic growth, says Rafael Benvenisti, retiring chief of the Investment Authority.

The regulations on capital investments entitle sponsors of new ventures to a combination of loans and grants, providing the ventures plan to export a certain proportion of their output (the amount of the benefit depends on whether the plant is situated in a development area).

Pleading that it has no money, the Treasury has suspended the approval of such projects. What does this mean? "At a time when dismissals are looming in the public sector," Benvenisti points out, "the administration is discouraging the process of job-creation in the production sector."

But investment incentives are subsidies, and shouldn't subsidies be cut? Not if they have a function to perform, he says. The foreign businessman is free to choose whether he builds a factory in his home country or in Israel; each choice has its advantages. On the other hand, if he chooses Israel there are also risks, not necessarily connected with economics.

Local inhabitants may pooh-pooh such fearful imaginings, but circles abroad are less confident. "Our financial incentives are seen as covering this risk factor," says Benvenisti.

Still worse is the government's breach of trust. The law stipulates a certain privilege which induces people to take a particular initiative, and suddenly they are left high and dry. The sag began in 1983. Grants and loans are normally made over in cash after a 60-day delay. Their value sank last year (during the 60 days) by over one-third.

Instead of being awarded a 35 per cent loan, recipients found themselves stuck with the equivalent of a 20 per cent loan and "this caused enormous resentment," Benvenisti says.

Then the interest-rate on the loans, admittedly concessionary, was increased. After that, at the end of 1983, approvals were frozen for three months. Since October of this

year, the freeze has been re-enacted.

The reason given this time is that \$250m. was allocated in the budget for investment incentives in 1984, but \$400m. of incentives are in the pipeline; and the ministries ran out of funds.

BENVENISTI IS OFF this week to rejoin the International Finance Corporation (IFC) in Washington, a subsidiary of the World Bank which provides soft loans to Third World countries. He has done a spell there before. Why again? "After close to eight years in the Investment Authority, I need a sabbatical," he smiles.

Progress achieved during the period at his humble office in Jerusalem's Pick Street is not to be disparaged: "We helped establish a micro-electronic industry in Israel," he boasts. The reference is to the manufacture of micro-processors, which are the heart of every computer.

"First came design centres. Four new ones were established – Intel in Haifa (1974 – before my time), National Semi-Conductors in Herzliya (1978), Motorola (1982) and Digital (1984).

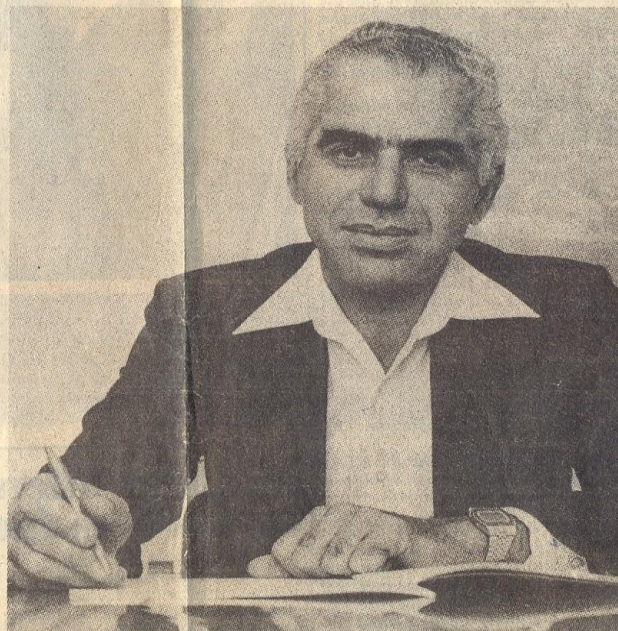
"That was Stage One. Stage Two is the creation of wafer- (or chip-) manufacturing plants now in progress – Intel in Jerusalem (1985), National Semi-Conductors in Migdal Ha'emek (1986). Under negotiation with Motorola is the construction of a factory in the south, hopefully in a development township (1988-1989).

"The design centres comprised an investment of \$40m. and the employment of 450 people. The new factories will cost \$240m. until 1986 and I predict a placement of another \$350m. by the end of the decade.

"Employment in the coming two years will be found for 650 people, including 150 engineers and scientists. By 1990, the figure should increase to 2,500. "Export projec-

A damaging freeze

By DAVID KRIVINE / Jerusalem Post Correspondent

Rafael Benvenisti... 'Not everything has to be built straightaway.'

(Karen Benzian)

tions are \$100m. in 1986, and \$600m. in 1990.

He is looking ahead, but the groundwork has been laid. It is a slow and painstaking business; after all, investments can take five years to fructify. "This development in micro-electronics is what I'm most proud of," he declares.

INVESTMENTS in other branches have come in, too. Indeed, there has

been a boom since 1981. Benvenisti gives three reasons: Firstly, the science-based industries (Scitex, Elscint and the rest) were doing well and have expanded.

Secondly, traditional branches founded in the Fifties and Sixties (including textiles) needed renovation. There has been a major spurt of re-equipment. And thirdly, the much-criticized Income Tax Law in Times of Inflation has proved to

have one merit: it offers a big bonus to investments made in industrial machinery.

The expansion is welcome, but the incentives are a cost to the taxpayer and a burden on the budget. Cannot outlays be reduced? They have to be in these critical times, according to Benvenisti, and savings can indeed be made – but not by evading obligations.

Instead, "criteria should be more selective. The benefits are supposed to be proportionate to the investment, but not necessarily to all the investment. The authorities have to be selective. It is a pity, but there you are. Austerity is upon us for the moment.

"We can omit from official approval areas that don't rate top priority, like pollution control, office buildings, canteens, green areas, cars and tenders, parking lots, decorations. Not everything has to be built straightaway; investment plans can be slimmed down. All this could be seen as a contribution to the battle against inflation."

Once a project gets under way, the benefits are paid out in instalments as the work progresses. Benvenisti suggests that each instalment be only 90 per cent index-linked. Firms would thus have to review their construction programme each time, eliminating superfluousities. "There is always a surplus 'fat' that can be scraped off," he says. Some people maintain that massive aid from the Treasury is apt to promote over-investment.

"If, however, a particular project has really been trimmed down to its bare bones," Benvenisti adds, "the firm should be allowed to appeal against my proposal and get full linkage after all."

HE IS GOING to the IFC with an idea, and the UN agency shows signs of finding it worthy of consideration. The idea emerged spontaneously from his experience with the Investment Authority.

"The task of the Third projects inside those is that the place – or place – to look?"

"Companies exist countries of the World exploit advantageous opportunities overseas. He counter obstacles at The IFC should have source of capital.

"Everybody sniffs nationals, yet they lobby, they have the they have the market have sought contact arranged trips, organizations offered investment good results. The IFC approach."

Israel itself has exploited all the opportunities capital abroad philanthropy; and Bonds in that, becoming only 4 per cent when in the U.S. is over also call on direct business ventures purchase of shares of

He says that their in-between, which v gate: "I'm talking about investments. The U.S. downments and investments create a steady incursions in Israel. W General Motors or York bonds – why debentures issued in Israel at the going market.

"I wouldn't suggest could make do with used to in the past. Our widened trade dipping into the market. Importers to the Treasury to use which can be 8 per cent. We take experience loans from foreign banks.

He suggests that could offer debenture 11 per cent in dollars funds abroad and a big capital who want money for an apparatus not a device for the could help us out of he says.

NEW TRENDS IN INVESTMENT: SMALL IS BIG

by Benjamin Rubin

Medical & Industrial systems, Microelectronics and Bio-Technology are the big trends of investments in Israel high-tech industries

Once, not long ago, accepted signs of a country's industrial prowess were huge steel works, or the rows of a refinery's smokestacks. Today the scale of industrial "might" is shrinking rapidly, even as the impact of miniature products grows. The concept of "less is more" is clearly apparent in two rapidly growing areas of Israeli industry. Thus, the plans of an Israeli designed microcircuit with a potential value of millions of dollars can be contained on a single memory disk. And \$100,000 worth of laboratory grown interferon wouldn't fill a coffee cup.

"The three big trends emerging in investment in Israel are in the fields of medical and industrial systems, microelectronics and bio-technology," says Joel Weiner, Investment Officer and Director of Public Relations at the Government of Israel's Investment Authority. "Developments in 1983 have reinforced these trends."

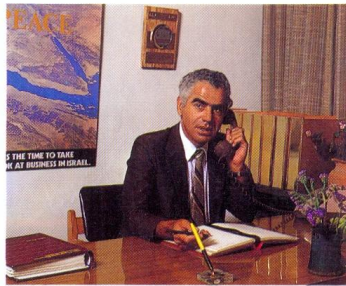
"These are the kinds of Israeli high-technology companies," says Weiner, "in which American investors, for example, are participating through public and private placements in the US. Their shares are traded on the Over-the-Counter (OTC) market in New York and/or their activities are financed by limited partnerships."

Avoiding the Job-Jumpers

As for direct investments in microelectronics, the trend can be said to have begun in 1974, when Intel Corporation, the California microprocessor pioneers, opened a semiconductor design center in Haifa. The idea was to take

advantage of the skilled manpower pool available in Israel, which, unlike the volatile job-jumpers of Silicon Valley, would be committed throughout the long (2-3 year) intensive team effort required in microprocessor design.

Intel's Israeli R&D center did so well that the four man operation of 1974 now numbers over 100 engineers and computer scientists. Says Rafi Naveh, Managing Director of Intel Israel, "The people working here have proved to match the highest standard of creative productivity anywhere." Following Intel's success, National Semiconductor opened its design center in 1978. It too had remarkable success with its development program. Both companies produced the complex plans of the microprocessors, which were sent to the parent companies. There prototypes were produced, which were sent back to Israel for testing and debugging. Final production took place outside of Israel.

RAFAEL BENVENISTI, DIRECTOR OF ISRAEL'S INVESTMENT AUTHORITY.

As in the electronics field, companies are attracted by the Chief Scientist's 50% support of research activities, and the government's long-term loans and tax breaks. Nevertheless, the chief attraction is the high-tech environment and local gray matter. Says BTG President Haim Aviv, whose firm has focused on agricultural, veterinary and human health products, "Israel has the most educated farming community in the world." Israeli venture farmers' field-tested BTG prototypes. At the same time, over half of the BTG staff hold PhDs.

Other companies are catching on. A new US-Israel venture, the International Genetic Sciences Partnership (ISGP) was established by two US firms, First Mississippi Corp. and International Genetic Sciences Inc. ISGP, based in Jerusalem, is guided by a team of local Israeli and foreign scientists. At Kibbutz Beit HaEmek, genetic engineering is being used to develop disease-resistant high yield plants. The specimens are then cloned and exported worldwide.

Though microcircuits and biology may seem fields apart, they both require what Israel has to offer: a competitively priced, stable work-force of top caliber, and an environment amenable to high value added, knowledge-intensive industry.

In 1979, however, Intel began exploring the possibility of expanding the nature of their Israeli operation, and in 1980, the company decided to build a wafer fabrication plant in Jerusalem.